

dtm. I 31
1924. E 143/17a

APRÓ FÜZETEK.

5.

DEBRECENI EGYETEM KÖNYVTÁRA

13245 1958

Méliusz üzenete.

Írta és az O. R. L. E. sárospataki tanfolyamán előadta: **Dr. Erdős Károly.**

Atyámfiai! Szolgatársaim! Tartozom nektek annak őszinte megvallásával, hogy amikor érde- mes titkárunk ez előadás tartására felkért, nekem nem volt szándékomban a Méliuszról való emlé- kezés. Az öskeresztyénségnek általam felettebb kedvelt virágos és tanulságos mezejére akartalak elvezetni benneteket, felmutatva néhány jelensé- get abból: mimódon hullott el a tiszta evangéliom búzavetésébe a pogányságnak ama magva, amely meggyökerezve és felburjánozva immár szemünk láttára, néhol — sajnos — a magunk emberei közreműködésével, veszi el és szíjja el a táplálé- kot az evangéliom vetésétől.

Nem lett volna minden tanulság nélkül ez a tárgy. De titkárunk úgy gondolta és ismételt ké- résének engedni voltam kénytelen, hogy ne múltjék el ez a tanfolyam a Méliuszra való emlékezés nél- küli. Hiszen még nem telt el egy esztendő a nagy magyar reformátor halálának 350 éves évforduló- jától és így ő, aki hatalmas szervező tehetségével világító fáklyája volt a két tiszai kerületnek és Erdélynek, akinek hatását megérezte az egész ma-

gyar református Sion, bizonyára megérdemli, hogy emlékére ne borítsa néma feledés fátyolát épen a református lelkészek eme gyülekezete, sőt újból és újból halljuk meg üzenetét, okulásra, intésre, buzdításra és követésre egyaránt.

S amíg eltűnődtem, mit is mondjak itt Méliuszról, úgy éreztem, mintha szemeim elé kép vetülne negyedfélszázad távolából, a képen Méliusz és kora. A kor, amelyik tanít, Méliusz, aki szóra nyitva száját: üzen. Lássuk a tanulságos képet, halljuk az üzenetet.

*

Abban az időben, az Úr 1560-as és 70-es éveiben nem volt könnyű dolog az evangéliomot hirdetni. A babonák sötétségében elvakult tömegekkel, a világiakban hatalmas papi fejedelmekkel, az igaz hit világa helyett lidércfény után botorkáló szakadárok ellen sok fáradsággal, erős vetélkedéssel, nem kevés tanulással, Istenbe vetett szikla bizodalommal kellett tusakodni. Mily sokszor kellett meggyőzni a zászlós urakat az evangéliom helyes tartalmáról; hányszor kellett könyvet írni az „Antikrisztus minden tévelygése, ördög szerzése” ellen; száma sincs annak a teméntelen vitának, amelyet a Szentháromság tagadók ellen kellett folytatni. De nem csüggedtek. Velük volt az Úr az ő beszédével. És „Isten nem játszik az ő beszédével, való igazság, amit mond, abba egyéb nem lehet: vagy éleszt, vagy öl” (10). Eleinket éltette. „Mint egy tündöklő napfény, az Isten Lelke világa; mind kívül, belül megvilágosít. Isten a vigyázó választottakat belől lelkével, mint szent Pé-

tert ; kívül igéjével, prédikátorival megvilágosítja“ (8). Ezt a kegyelmet, ezt a megvilágosítást érezték elődeink az Úr jóvoltából, akár a pápisták támadtak ellenük, akár a Szervét hitét követőkkel küzdöttek. Kutatták az Írás mélységeit, hogy Isten akaratát megtudják, mert „azért adta Isten a törvényt, az ő igéjét, hogy abból értsünk“ (92), „aki Istentől van, Isten igéjét meghallja“ (93). Ők meghallották, megértették és Istenhez közelebb jutottak, mert meglátták nemcsak azt, hogy kinek hittek, hanem azt is, hogy mit hittek. A Szentháromság mélységeit fürkészni, a végtelent véges elmével megközelíteni nagy merészség, de igen épületes dolog volt. Körülöttük a zűrzavarban mindenki tájékozódni akart a hit dolgában. Fejedelem, nem, pór látni kívánta, aki láthatatlan ; úgy kellett mindenkinek szinte szemei elé rajzolni a Krisztust, aki megfeszítettett és feltámadott, mintha tulajdon szemeivel szemlélné. És hitvallásokat csináltak, konfessziókat írtak, egyiket a másik után, hogy ők is világosabban tanítsanak, a nép is jobban értse az örök igazságokat, ha újból és újból más, más szavakkal olvassa. A sok tanulmányozással az Írás minden szava eleven része lett agyuknak, vérüknek. Isten igéje át- meg átjárta őket a velők megoszlásáig. Mint csontjaikba rekesztett tűz égett bennük az Istenség, a Szentháromság ereje és szóltak, mert lehetetlen volt hallgatni az Úrról és az ő akaratáról. „Nagy kegyelmessége ez az Istennek, hogy próféták, apostolok és prédikátorok által jelenti minékünk az ő szent akaratát“ (11).

A mi korunk nem kevésbé zavaros, mint a Méliuszé volt. A hit megrendült a külső katasztrófák rázkódása alatt, de eleddig még csak a hitel, az emberi tekintély dőlt össze. Az emberek legnagyobb része minden rettenetes tapasztalat és lelkeket ölő tan hallása mellett is vágyik a hit után. *Ahog*y a régiek tanítottak, nem tudja bevenni, *amit* a régiek tanítottak, attól nem tud elszakadni. A legtöbb ember lelkevilága olyan, hogy egyensúlya csak a múlt kedves emlékének finom selyemszálán függ, úgyszólván semmisem tartja, mégis megremeg lelkök annak gondolatára, hogy ez a semmiesség elszakadhat. Lelki kétségekkel teljes emberek között járunk, ám olyanok között, akik szeretnének hinni. Hozzánk fordulnak. Tőlünk kérdik, mit hiszünk? S mi mit cselekeszünk?! Érezzük, hogy hitvallást kellene tennünk a ma emberének a Méliusz hitével, a Méliusz tudományával, a Méliusz bibliai tudásával. Lelkünk minden törekvésével rajta kell lennünk, hogy ez a hitvallás nálunk meglegyen; nekünk, az Isten titkai sáfárainak, ismernünk kell a ránk bízott kincset, az ígét, és szólnunk kell az Úr szavát és akaratát. Semmi kétségünk nem lehet affelől, hogy „a hív, igaz tudományú, vigyázó, írásolvasó pásztornak, prédikátornak Isten az ő Lelkével titkait megjelenti“ (128). És ha megjelenti, akkor azt nem szabad elhallgatni. „Mint a trombitás az ellenséget trombitálja, a hadat serkenti: így ti is, prédikátorok, a sátánt, a bűnt, akik az Isten táborára, a hívekre jönnek, a ragadozó farkasokat kikiáltsátok“ (121). „Tehát minden egyházi szolgának vigyázni, ta-

nulni és a gyümölcsözésben szorgalmasnak kell lenni. Le kell nekik győzniök az ördögöt, a bűnököt a Krisztus fegyverzetében, a Szentlélek segélyével, az igaz tudomány által. Mert Krisztus nem a harcolónak, hanem a győzőnek ítéli oda a jutalmat. De hajh; sokan vannak a pásztorok közül, épenúgy, mint az Antikrisztus országában is, akik nem vizsgálják az írásokat, nem figyelmesek az olvasásban és tanításban, azaz nem olvassák a bibliát és nem tanulnak. Nem képesek legyőzni a szakadárokat az igaz tudomány által, hanem mindjárt a fejedelmek fegyvereivel akarnak megfelelni elleneiknek“ (a) Imhol az árnyék a képen, imhol a bennünk levő fogyatkozás is. És az üzenet: olvassuk az írást és hitvallóan hirdessük azt. „Az írást úgy olvassad, hogy megértsed. Isten Lelkét kérjed és Ő nyissa meg elmédet, mert anélkül senki az írást nem érti meg, mert Isten ajándéka az írások értése“ (94). „És amit hallunk, hiszünk, értünk, azt mindennek hirdessük“ (96). Külső hatalmasságokhoz, fejedelmek fegyvereihez, hatóságok segítségéhez ne nyuljunk, mert azzal nem a mi erőnket, hanem tudományunk hiányosságát mutogatjuk. „Az evangéliom Istennek ereje minden hívőnek idvességére“: ha hát tanításunk gyöngé, sikertelen, annak az az oka, hogy a mi hitvallásunk nem gyökerezik az igében, hanem „közhelyek foszlányaihoz és némely főtanodák határozataihoz, mint egy szeggel, oda van szegezve“ (b). Hitvalló Méliusz kellett a 16. században, hitvalló prédikátorra van szükségünk ma is.

És e megállapításra íme határozottabb vonásokkal domborodik ki és jelenik meg előttünk a hitvalló prédikátornak, Isten hív szolgájának, a bűnt rettenthetetlenül ostorozó pásztornak a képe. Mert a lelki tanítónak nemcsak az a kötelessége, hogy „Isten szavával tegyen bizonyosságot, azaz azt kell tanítania, prédikálnia“ (116) és „jaj néki, ha nem tanít, nem sáfárkodik, nem épít“ (117): hanem Istentől nyert szent feladata a bűnök kigyomlálása is. „Az igaz tanítók a hipokriták, színes, csalárd keresztyének bűneit kiáltásuk ki, nagy torokkal, minden kedvezés és válogatás nélkül. Senkinek se kedvez, se ne engedj, személyválogatás nélkül minden rendbeli népnek bírónak, prédikátornak, papnak, atyádnak, anyádnak, barátodnak az ő iszonyú, uralkodó szarvas bűneit, álnokságát, gonosz cselekedeteit feddjed és kárhoztassad“ (130). Mert „a tanítónak az igazat mindenek ellen nyilván, fenszóval kell kiáltani és nem kell elhallgatni a bűnt; se az igazat féltében el ne titkolja, de, mint egy trombita, úgy hangicsáljon“ (134). „Ha tudja prédikátor uram, hogy eretnek tudományú, fertelmes parázna, részeges van a gyülekezetben s nem veti ki, hanem elhallgatja: jaj efféle bűnpalástoló, aszú fa prédikátornak, vak és Uraáruló, táborvesztő strázsának: hiszen azért strázsza, hogy a bűnt feddje, pásztor, hogy a farkast kurjogassa, az ebeket utána uszítsa“ (135). Mert az Úr szavához való alkalmazkodást, az iránta való engedelmességet nemcsak hirdetni kell a népnek, hanem azt az íge hatalmával rá is kell terelni az íge követésére a fegyelem gyakorlása által. Ezért kap-

jük az utasítást : „Valamint semmi egyessége nincs a világosságnak a sötétséggel, a hívőnek a hitel- lennel (1. Kor. 10 : 11, 2. Kor. 6), úgy nem akarjuk, hogy az egyházi szolgák megjelenjenek a gonoszok és hipokriták szent szertartásainál és temetésénél, mert meg van írva : „Hadd temessék el a halottak az ő halottaikat“. És valakik a tudomány lényegét, alapját, az Isten ígését megvetik és nem hallgatják, azoknak sem a sákramentumok kiszolgáltatótását, sem az esketési szertartással való szolgálatot meg nem engedjük ; amint mondatik : „Ne adjátok azt, ami szent, az ebeknek“. „Ha valaki titeket be nem fogad, menjetek ki“. (Mt. 7, 10. c).

A lelki tanító fegyelmezésének zsinórmértéke nem a polgári törvény, nem a fejedelmek rendelkezése, amelyek emberi intézkedésen alapulnak, hanem Istennek változhatatlan és örök ígéje. Ha ehhez nem alkalmazkodik a világi hatóság, akkor parancsaival nem szolgálja az Isten akaratát. Méliusz nem haboz nyilván kimondani például, hogy „gonoszul cselekesznek azok a törvényhatóságok, bírák, tisztviselők, akik a házasságtörőket, paráznákat pénzbírságra, vagy csekély korbácsütésekre büntetik, nem pedig halálra, amint azt az Úr ítéli és parancsolja : „tisztítsátok ki a gonoszságot magatok közül“ (5. Móz. 22. d). Ez a büntetés lehet emberileg súlyos, de ha Isten ezt parancsolja, akkor nincs más mód ez ellen a bűn ellen való védekezésre, hanemha amit Isten ígéje tartalmaz.

Ha a lelki tanító Isten akarata szerint feddi a bűnöst és dorgálja a gonoszt, akkor tisztét és kötelességét teljesíti. „Hamis urak, keresztyének te-

hát azok, akik feddik a lelki tanítót és halálra kergetik azért, hogy bűnüket megfeddi; mert a tanító kezéből kéri ki a hallgatók lelkét, mint a pásztor-tól a juhokat“ (136). „Istenre támad, Istennek nem enged, aki az Úr prófétáit megveti a feddésért“ (137). Általában az egész gyülekezetnek tudatába bele kell vinni, hogy az Isten törvényeinek való engedelmesség a létfeltételei közé tartozik. „Nem jó ekklézsia az, amelyik eretnekeket, nyilvánvaló részeges paráznákat és egyéb fertelmes bűnösöket meg nem büntet, ki nem űz, városban, falukban hagy lakni“ (138).

Olyan lelkipásztor kell hát — tanítja a múlt és üzeni Méliusz —, aki érzi népéért a felelősséget s bátor a bűnök ostromozására, irtására, hogy annál több terület legyen az evangéliom számára a szivekben és a társadalomban. Az emberek szívét kell kitisztítani, az emberek lelkét kell a megújuláshoz előkészíteni és akkor ezek, a szív és lélek, mint gyökérszálak, meghozzák a magok termését a társadalom minden vonatkozásában, tanításban, igazságszolgáltatásban, törvényhozásban, egyházi viszonylatokban. Ha ezt nem cselekszük, akkor „a keresztyénségben, mint egy fogyó hold, fogyunk, apadunk, kisebbedünk“ (51). „De amikor elfogyunk a mi erőnkben, Isten akkor küld segítséget“ (52). A segítség nem a külső erőszak eszközének megadásával; vagy igénybevételével történik. Isten országa ilyen eszközt nem ismer; nem szabad ilyenhez nyúlni az ő szolgájának sem. Ha tanít, az ígével tanítson; ha fedd, az ígével feddjen, ha dorgál és nyilvánosan feddőz, az Úr szavával

cselekedje. Mert „erősek, hatalmasok a mi beszédeink az Úrban; a Krisztus Jézus erejével ront-hatjuk le azt, amit a sátán felépített“ (66).

És a sátán épületét le kell rombolni akkor is, ha érte nem jutalom, hanem fenyegetés és üldöztetés jár is a világ szerint élők részéről. Ha valakinek, úgy „szükség a lelki tanítónak Jézusért szenvedni, a világ szidalmát és gyűlölségét felvenni“ (132) és az Urért, az Úr szolgálatában mindent eltérni. „Szenvedjünk, tűrjünk az Isten szava mellett minden háborút, mert háborúsággal, keresztviseléssel megyen elő az Isten ígéje“ (99). „Nemcsak akkor kell híveknek lennünk, akkor vallanunk Krisztust, míg senkisémet bánt, de főképpen akkor, ha a hitért minden jószágunkat elviszik, végre ugyan meg is ölnek érte mindhalálig; mindvégig: azaz életünk utolsó határáig kell Krisztusban bízunk. Az Ő hitében haljunk meg“ (65).

*

Azt a tisztító munkát, amelyet a lelki tanító önfeláldozóan a társadalomban végezni akar, maga magán kezdje el és lássa meg, hogy az Isten akárhányszor olyan eszközökkel jön segítségére e munka sikeres elvégzésére, amilyenekre ő talán nem is gondolt. Nyiljanak meg szemei és látván lássa, vallja Méliusszal, hogy „akkor győzöm én meg a testet; akkor utálok, fészitem meg a világot, a bűnt, mikor Isten lelki próbát, ösztönt, furdaló sántát, kísértőt, betegséget, fogságot, vereséget bocsát reám“ (64). Így tudok arra nevelődni, hogy el tudjak szakadni a földieknek felettébb szeretésé-

től, a saját érdemekben való bizakodástól és meg-
lássam, hogy egyedül Isten kegyelme az a ható
erő, amely cselekszik bennem, érettem, általam.
„Mint a sötétséget elűzi a világosság, a pozdorját a
szén égeti, az éles tör behat a belső részekig: így
az Úr világos ígéje, szene a polyvát: az emberi ér-
demet, igazságot semmivé teszi, elrontja“ (61). Be
kell látnunk, hogy „erőtlen vitézek vagyunk,
nem tudunk ellene mondani a testnek, e világnak,
az ördögnek, míg Isten onnan felülről nem ad erőt.
Ami fegyverünk van, tudniillik a mi érdemünk:
ördög fegyvere, mert sötét bűn. Hát ha bajt akarsz
vívni a bűnnel, ördöggel, a testtel, törvény átká-
val: öltözzél a Krisztus érdemébe, a Krisztus fegy-
vere legyen rajtad, ülj a Krisztus lovára, a Szent-
lélek legyen hadnagyod, ne ülj a cigány lovára, a
te fegyveredbe: érdemedbe se öltözzél, ne hányd
csonka fakardodat, a te akaratodat, igazságodat,
erődöt, mert pozdorja, bűn a tied: szégyent vallasza
bajvívásban, ha a te erődben vívsz bajt“ (50). Pedig
neked, az Úr szolgájának mindenek előtt, mindenek
példájára „nemcsak vitézkedni, hanem ugyan
győzőnek kell lenni. Hitvány vitéz az, aki bajt vív
s meg nem győzi az ellenséget, hanem őtet győzik
meg. Úgy menj a bűnnel szembe, a sátán kísérte-
tivel, hogy ugyan meg is győzzed. Mert alávaló
katona az, ha hadnagya átalverte, eltörte, vagdalta
a török fejét, mégsem bír vele. Krisztus a sátán
fejét, hatalmát, a bűn, halál erejét elvette, semmi
hatalma nincsen a híveken. Alávaló dolog ez, hogy
nem merünk a kígyó farkához nyúlni, azzal vívni,
ha a fejét, fulánkját Krisztus eltörte. Hát akit egy

kis bosszúság, szomorúság haragra, gyilkosságra, részegsége, szemednek tekinteti paráznságra fogva viszen, ellene nem állhatsz : szinte olyan aiávaló vitéz vagy a lelkiben, mintha egy csonka, beteges, fejetört török egy nagy, friss katonát elijeszt, megfog" (68).

Krisztussal kell vitézkednünk, Őbele kell beol-
tatnunk és Általa megtisztulnunk. „Az apostolok-
nak, prófétáknak tisztáknak kell lenni, mint a csil-
lagoknak, tiszta tudományban és jámbor életben:
tüköri és előljárói legyenek a községnek. Öltözze-
nek fel az igazság fehér ruhájába. Krisztus hatal-
mában vannak a lelki tanítók, Ő tartja és oltai-
mazza őket. Hát ne féljeteK, a Jézus Krisztus ke-
zében, markában vagytok, mint szemefényét, úgy
őríz, soha titeket el nem hagy, minden javait ti-
veletek közli" (129). „Tiszta életűek legyenek te-
hát a lelki tanítók és eresztett arany legyen a tu-
dományuk, ne pozdorja" (125). „A lelkipásztorok
csillagok, világ világossága és föld sava, minél-
fogva a magok egyházaik előtt szent és ártatlan
élettel, tiszta tudománnyal tartoznak járni. Legye-
nek feddhetetlenek, kerüljék a bűnöket, melyek
miatt őket vádolhatnák, kárhoztathatnák, vagy
törvényszék elé idézhetnék. Ne legyenek kevélyek,
makacsok, összeférhetetlenek, akiket meg sem szó-
líthatnak az emberek, ne legyenek fősvények, ré-
szegesek, szitkozódók. E rút bűnökben lélekzöket
letétellel leendő büntetésre méltóknak ítéljük" (e).
„Ti lelki tanítók megértsétek, hogy Isten tőletek
tiszta tudományokat, igaz és állhatatos, Krisztus-
hoz köttetett hiteteket és erős bizodalmatokat kí-

vánja először, azután szereteteket, azaz mindenféle jó gyümölcsöket, mint jó sóknak, szövétnekeknek és csillagoknak“ (127).

Atyámiai, Szolgatársaim, Lelki Tanítók! Ti a programm szerint emlékezést vártatok tőlem Méliuszról, én pedig üzenetet hoztam néktek Méliusztól. Méliusz szólt hozzánk, utódaihoz, lelkésztestvéreihez, hitvallásos készsége, az igazság mellett lelkiismeretes, bátor, hősies megállásra és lelki szolgálathoz illő tiszta életre, igaz tudományosságra, Krisztus iránt való szeretetre és sok gyümölcsstermesre buzdítván és kötelezván minket, hogy mindmegannyian tündököljünk és világoljunk a mi mennyei Atyánk országában.

Méliusz szavait, benne az ő szellemét hoztam elétek, mint eleven szentet, hogy annak melegénél közömbös lelkünk hitvalló lélekké, bátortalan ajkunk és karunk prófétai ajkakká és acélos karrá, gyarló szívünk tűzben megpróbált tiszta szívvé izzék. És így látván és követvén a jó és hű szolgát a múltban, legyünk mi is hív szolgák e jelenvaló világban, Isten dicsőségére!

A szövegben található számok arra utalnak, hogy az előttük levő idézetek „Méliusz világító lámpásának sugarai“ c. könyvemben hasonló szám alatt fordulnak elő. A zárójelben levő betűkkel jelzett tételek Méliusz hitvallásos írataiból vannak véve s Kiss Áron: A XVI. században tartott zsinatok végzései c. műben az *a* és *b* az 562., a *c* az 587., a *d* az 588. az *e* az 581. lapon olvashatók.

Ez a füzet SZABÓ JÁNOS kocsordi református lelkipásztor költségén jelent meg.

Debreczen szabau királyi város es a Iiszantuu református egyházkerület könyvnyomda-vállalata 1923—1343

Alapár: 0.07 K.